

STÁTY A ÚZEMÍ SVĚTA

VLADIMÍR LIŠČÁK-PAVEL FOJTÍK

386 států a území světa, sporná území, separatistické státy
autonomní republiky, území se zvláštním statutem, soukromé státy
aktuální přehledy nejvyšších státních představitelů, orientační mapky
státní a regionální vlajky a znaky, velká barevná příloha vlajek

Státy a území světa

Vladimír Liščák

Libri, Praha 2009

© Vladimír Liščák, 1996, 1998, 2009

Illustrations © Vector-Images.com a archiv Romana Klimeše, 2009

© Libri, 1996, 1998, 2009

ISBN 978-80-7277-414-2

Obsah

Předmluva	7
Poznámky k transkripcím	9
Přehledy	10
Svět	10
Oceány	11
Světadíly	13
Nadnárodní organizace, sdružení a hnutí	18
Organizace spojených národů (OSN)	18
Společenství národů (Commonwealth)	19
Africká unie	20
Zkratky mezinárodních organizací a dohod	21
Státy a území světa	31
Výběr pramenů a literatury	893

Předmluva

Vážení čtenáři,

dostává se vám do rukou třetí, doplněné a aktualizované vydání publikace *Státy a území světa*. S potěšením jsme uvítali vaše četné ohlasy na první dvě vydání (LIBRI 1996 a 1998), která byla jakýmsi prubířským kamenem vašeho zájmu o nabízenou tematiku. Děkujeme vám především za vaše kritické a konkrétní připomínky a náměty, které nám pomohly odhalit četné chyby (faktografické i tiskové) a různá přehlédnutí, za něž se vám upřímně omlouváme.

Stejně jako u předešlých vydání se i nyní snažíme zachytit stav *de facto*, nikoli *de iure*. Například Kyperská republika má *de iure* suverenitu nad celým ostrovem Kypr, *de facto* je pod její jurisdikci pouze jižní řecká část. Podobně jako u minulého vydání odlišujeme různé stupně nezávislosti a závislosti i graficky v nadpisech hesel. Pro tento účel jsme vyčlenili následující čtyři skupiny:

AFGHÁNISTÁN – suverénní státy mezinárodně uznané (včetně svazů a konfederací), Západní Sahara (mezinárodně uznaná, avšak dočasně okupovaná Marokem), Antarktida (území pod společnou správou světového společenství), Taiwan (*de facto* nezávislý stát, mezinárodně částečně uznávaný), Řád maltézských rytířů (subjekt mezinárodního práva s většinou atributů státu).

Adygsko – samostatně spravované státní útvary v rámci větších celků (republiky Ruské federace, autonomní republiky apod.), samosprávná území s vysokých stupněm autonomie a exklávy mimo mateřské území.

ABCHAZSKO – separatistické a polonezávislé státní útvary mezinárodně neuznané.

ADÉLINA ZEMĚ – všechny typy závislých území včetně jejich částí, pronajatá území, sporná území a mezinárodně neuznané nároky v Antarktidě.

Každé heslo se skládá z následujících částí: 1) názvu státního útvaru s uvedením světadílu (podle našich zvyklostí řadíme Střední Ameriku pod světadíl Severní Amerika), 2) záhlaví s dvoumístným a třímístným mezinárodním kódem země podle normy ISO 3166 (nebo ISO 3166-2 pro části celků) a mezinárodní poznávací značkou (MPZ), 3) tabulky s nejzákladnějšími informacemi o jednotlivých státech či územích, 4) tabulky s dalšími doplňujícími informacemi, 5) textu s geografickými a historicko-politickými informacemi včetně původu názvu státu či území (pokud byly dostupné informace), 6) přehledu současných nejvyšších představitelů, 7) literatury v českém jazyce (maximálně čtyři tituly) o příslušném teritoriu.

Protože jsme limitováni prostorem této knihy, nemůže být naše informace vyčerpávající. Nicméně jsme se snažili na tento omezený prostor vměstnat maximum dostupných informací. Oproti minulému vydání se nám díky dostupnějším informacím poda-

řilo řadu údajů opravit a zpřesnit. Doplnili jsme některé ekonomické informace (např. partnery pro import a export u většiny zemí), zpřesnili jsme informace o časových pásmech apod. Podstatně byly zpřesněny informace o jednotlivých republikách Ruské federace i o autonomních útvarech dalších států.

Na rozdíl od minulého vydání jsme upustili od uvádění informací o zastupitelských úřadech, které jsou dnes snadno dostupné na stránkách Ministerstva zahraničních věcí České republiky (<http://www.mzv.eu/>). Rovněž neuvádíme internetové odkazy, protože se podle zkušeností z posledních let často mění.

I když jsme se v naší publikaci snažili o co nejvyšší míru srozumitelnosti, jistě uvítáte vysvětlující informace k některým položkám.

Mezinárodní kódy zemí jsou uvedeny pro všechny státy a území podle mezinárodní normy ISO 3166, která se pravidelně zpřesňuje. Pro nižší správní celky, např. autonomní republiky, spolkové státy, používáme kódy podle odvozené normy ISO 3166-2. Pokud území nemá stanoven kód (pouze v několika málo případech), uvádíme v záhlaví v závorce kód „mateřské země“. Kódy na oválných značkách MPZ jsou kodifikovány OSN (*Distinguished Signs of Vehicles in International Traffic*), přesto se občas vyskytuje několik verzí. Neoficiální oválné značky uvádíme kurzívou.

Oficiální názvy zemí jsou zpravidla uvedeny v české podobě a v místních úředních a schválených regionálních jazycích, a to jak plný název, tak zkrácený název. Zkrácené názvy mohou být i víceslovné, např. „Spojené království“ pro Spojené království Velké Británie a Severního Irsku. U některých zemí (např. Dominikánská republika, Středoafrická republika) není česká zkrácená podoba zavedena.

Státy a území jsou řazeny abecedně s výjimkou několika případů, kdy některá území jsme z nejrůznějších důvodů zařadili pod nadřazené celky. Tak např. pod heslem Kypr najdete jak Kyperskou republiku, tak Severní Kypr; Anglii, která nemá autonomní správní orgány, najdete pod heslem Spojené království apod. Pod heslem Somálsko, které je stále mezinárodně uznávané jako jediný stát (i když již téměř 20 let nefungují), čtenář najde i státy existující na jeho území v současnosti (tedy ve druhé polovině roku 2008).

U většiny správních jednotek uvádíme plný název v původním jazyce či jazycích doplněný zpravidla o českou podobu. Vzhledem k tomu, že je správní rozdělení jednotlivých států a území v posledních letech v neustálém pohybu, snažili jsme se s využitím internetu zachytit co nejaktuálnější stav (ke konci roku 2008). Správní střediska (vyznačena tečkovaným podtržením) jsou uvedena zpravidla pouze tehdy, jestliže se jejich jméno liší od jména správní jednotky.

Velkou změnu oproti předchozím vydáním zaznamenala naše informace o časových pásmech. Oficiálně se až do roku 1986 (v praxi však většinou dosud) světový čas vztahoval k GMT (*Greenwich Mean Time*, Greenwichský střední čas). V roce 1986 se začala používat nová veličina, tzv. UTC (*Universal Time Correct*, zpřesněný světový čas), který se rovněž počítá od nultého (Greenwichského) poledníku. Protože řada území a států nebo dokonce částí států používá letní čas (anglicky *Summer Time* či *Daylight Time*), vyjadřujeme tuto skutečnost oběma údaji. Pro převážnou většinu států a území je zavedeno mezinárodní pojmenování místního časového pásma v angličtině – český název spolu

s příslušnou mezinárodní zkratkou také uvádíme. Např. UTC/UTC+1 je pro Portugalsko a Madeiru *Západoevropský čas/Západoevropský letní čas*, WET/WEST, pro Irsko je to však *Greenwichský střední čas/Irský letní čas*, GMT/IST, a pro Spojené království *Greenwichský střední čas/Britský letní čas*, GMT/BST). Ne všechny státy mají vlastní názvy pro místní časová pásma, takže např. Západoevropský čas a Středoevropský čas platí i v severní Africe.

Nedílnou součástí našeho výkladu je i barevná příloha s vyobrazeními státních vlajek, znaků, emblémů, pečeti či log, jak se v současnosti v jednotlivých státech či územích používají. Uvedená data znamenají buď datum zavedení, nebo poslední změny.

Tolik tedy ve stručnosti některá potřebná vysvětlení. Doufáme, že se vám naše vylepšení budou líbit a hlavně že vám tato publikace opět poskytne nové náměty k přemýšlení o našem tak rychle se měnícím světě na konci prvního desetiletí třetího tisíciletí.

Rád bych na tomto místě vyjádřil své poděkování za vydatnou pomoc s konečnou přípravou obrazové přílohy panu Romanu Klimešovi, World Vexillological Research Institute, Praha.

Poznámky k transkripcím

Přepis geografických názvů v této publikaci vychází z obecně přijatých zásad, jejichž přehled včetně stručných zásad cizojazyčné výslovnosti pro některé jazyky uvádí např. *Velký atlas světa*. Při přepisech z nelatinkových písemných systémů používáme české transkripce, v závorce pak uvádíme mezinárodní, popřípadě místní variantu. Např. při přepisech z arabštiny se používá jednak anglický (bejrútský) přepis, který v podstatě zachycuje spisovnou podobu arabštiny, jednak francouzský (maghrebský) přepis – a protože v některých zemích jsou značné rozdíly v podobě přepisu geografických jmen, uvádím obě podoby. Trochu jiná situace je u čínštiny, kde sice experti OSN přijali doporučení ČLR používat mezinárodně čínský přepis *pchin-jin* (*pinyin*), na Taiwanu se však nadále používá modifikovaného anglického Wide-Gilesova systému a v Hongkongu a Macau místního přepisu kantonské výslovnosti.

U méně obvyklých nelatinkových písemných systémů používáme pokud možno mezinárodně zavedených přepisů, používaných např. v internetových databázích geonames.de nebo KNAB, *the Place Names Database of EKI* (http://www.eki.ee/knab/p_mm_en.htm).

Vladimír Liščák

Přehledy

Svět

ROZLOHA: 510 072 259 km². **PLOCHA SOUŠE:** 148 939 856 km² (29,2% celkové rozlohy). **VODNÍ PLOCHA:** 361 132 402 km² (70,8% celkové rozlohy). **POČET OBYVATEL** (7/2008): 6 706 993 152. **HUSTOTA ZALIDNĚNÍ:** 45 obyv./km². **MEZIROČNÍ PŘÍRŮSTEK OBYVATEL.:** +1,188%. **EXTRÉMNÍ ROZDÍLY TEPLoty VZDUCHU:** mezi -88 °C a +58 °C. **NEJTEPLEJŠÍ MÍSTO:** průměrná roční teplota: 34 °C (Denakilská deprese, Etiopie). **NEJSTUDENĚJŠÍ MÍSTO:** průměrná roční teplota: -57 °C (Plateau Station, Antarktida). **NEJSUŠŠÍ MÍSTO:** poušť Atacama, Chile (téměř nikdy neprší). **NEJVLHČÍ MÍSTO:** roční průměr srážek: 11 862 mm (Mawsynram, Meghálaja, Indie). **NEJNIŽŠÍ BOD:** -2 540 m – Bentley Subglacial Trench (Bentleyův podledovcový příkop) v Antarkidě. **NEJVYŠŠÍ BOD:** 8 848 m n. m. – Mount Everest/Sagārmatha/Qomolangma; podle nových měření GPS z roku 1999 byla výška Mount Everestu zpřesněna na 8 850 m. **NEJHLUBŠÍ MOŘSKÝ PŘÍKOP:** -11 033 m – Mariana Trench (Marianský příkop) v Tichém oceánu, východně od Guam; batyskafem Trieste v roce 1960 dosažena hloubka 10 924 m (Challenger Deep). **CELKOVÁ DÉLKA POZEMNÍCH HRANIC:** 251 060 km (sporné hranice jsou počítány pouze jednou). **POBŘEŽNÍ LINIE:** 356 000 km

VNITROZEMSKÉ STÁTY A ÚZEMÍ: 45 zemí: Afghánistán, Andorra, Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Bhútán, Bolívie, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Čad, Česká republika, Etiopie, Kazachstán, Kosovo, Kyrgyzstán, Laos, Lesotho, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Maďarsko, Makedonie, Malawi, Mali, Moldavsko, Mongolsko, Nepál, Niger, Paraguay, Rakousko, Rwanda, San Marino, Slovensko, Srbsko, Středoafriká republika, Svazijsko, Švýcarsko, Tádžikistán, Turkmenistán, Uganda, Uzbekistán, Vatikán, Zambie, Západní břeh Jordánu, Zimbabwe. **NÁBOŽENSTVÍ** (2000, ODHAD): křesťanské 32,88% (z toho římskokatolické 17,39%, protestanti 5,62%, pravoslavné 3,54%, anglikánské 1,31%), islám 19,54%, hinduismus 13,34%, buddhismus 5,92%, sikhové 0,38%, židé 0,24%, ostatní 12,6%, nenáboženské kultury 12,63%, ateisté 2,47%. **JAZYKY** (2000, ODHAD; POUZE JAKO „PRVNÍ JAZYK“): čínština (standardní, *pchu-tchung-chua/putonghua*) 14,37%, hindština (*hindí/hindī*) 6,02%, angličtina (*English*) 5,61%, španělština 5,59%, bengálština (*bánga-lá/bāla*) 3,4%, portugalština (*português*) 2,63%, ruština (*ruskij jazyk*) 2,75%, japanština 2,06%, němčina (standardní, *Deutsch*) 1,64%, korejština (*čoson-o, hanguk-o*) 1,28%, francouzština (*français*) 1,27%. **REÁLNÝ RŮST HDP:** 2,2% (2001, odhad). **HDP (USD/OBYV.):** 7 600 (2001, odhad) ve srovnatelných cenách. **INFLACE** (2001, ODHAD): rozvinuté země 1–4%, rozvojové země 5–60%.

Oceány

Tichý oceán

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA: největší z pěti světových oceánů; rozhodnutí Mezinárodní hydrografické organizace (*International Hydrographic Organization*) z jara 2000 vydělil Jižní oceán jako pátý oceán ohraničilo Tichý oceán na jihu rovnoběžkou 55° j. š. **ROZLOHA:** 155 557 000 km². **GEOGRAFICKÁ POLOHA:** mezi Asií, Austrálií, Jižním oceánem a západní polokoulí, rovník dělí Tichý oceán na Severní tichý oceán a Jižní tichý oceán. **OBJEM VODY:** 723 700 000 km³ (včetně příslušné části Jižního oceánu). **POBŘEŽNÍ LINIE:** 135 663 km. **NEJHLUBŠÍ HLOUBKA:** –11 033 m n. m. – Mariana Trench (Marianský příkop); batyskafem *Trieste* v roce 1960 dosažena hloubka 10 924 m (Challenger Deep). **STŘEDNÍ HLOUBKA:** 3 780 m.

PŮVOD JMÉNA Původně nazýván Jižní moře (*Mar del Zur*), protože Španěl Vasco de Balboa (1476–1517), který poprvé stanul 25. 9. 1513 u jeho břehů, ho viděl rozlévat se pouze na jižní straně. Teprve portugalský mořeplavec ve španělských službách Fernão de Magalhães (asi 1480–1521), který ho spatřil po třítydenní plavbě mořskou úžinou dnes zvanou Magalhãesův průliv (na přelomu října a listopadu 1520), ho nazval pro jeho klidné vody Tichým oceánem. V češtině též *Pacifický oceán* (anglicky *Pacific Ocean*, francouzsky *Océan Pacifique*, španělsky *Mar pacífico* apod.).

DĚJINY OBJEVOVÁNÍ Prvními známými Evropany, kteří spatřili Tichý oceán, byli členové výpravy Vaska de Balboa, kteří překročili v roce 1513 Panamskou šíji. Tichý oceán byl dlouho považován za „španělské vody“, až do roku 1572, kdy proniknutí Francise Drakea (asi 1543–1596) změnilo toto chápání. Po něm následovaly anglické, nizozemské a francouzské expedice. Z nich jsou především významné výpravy francouzského mořeplavce Jeana-Françoise de Galaup, hraběte La Pérouse (Lapérouse) (1741–po 1788), a zejména kapitána Jamese Cooka (1728–1779) na konci 18. století.

Přes tento zájem zůstala většina ostrovů dlouho neprozkoumána. Krátce po 2. světové válce došlo k objevu celé řady dosud neznámých území, zejména v oblasti Papuy a okolních ostrovů. Vědecký výzkum tichomořské oblasti na konci 20. století se soustředí zejména na oceánografii a výzkum mořského dna (přispívají mimo jiné k rozvoji teorie kontinentálního driftu).

Atlantský oceán

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA: druhý největší z pěti světových oceánů; rozhodnutí Mezinárodní hydrografické organizace (*International Hydrographic Organization*) z jara 2000 vydělil Jižní oceán jako pátý oceán ohraničilo Atlantský oceán na jihu rovnoběžkou 55° j. š. **ROZLOHA:** 76 762 000 km². **GEOGRAFICKÁ POLOHA:** mezi Evropou a Afrikou na V, Severní a Jižní Amerikou na Z, Grónskem a Islandem na S a Jižním oceánem na J, rovník dělí Atlantský oceán na dvě rozdílné části, Severní atlantský oceán a Jižní atlantský oceán. **OBJEM VODY:** 334 100 000 km³ (včetně příslušné části Jižního oceánu). **POBŘEŽNÍ LINIE:** 111 866 km. **NEJVĚTŠÍ HLOUBKA:** –8 605 m – Puerto Rico Trench (Portorický příkop). **STŘEDNÍ HLOUBKA:** 3 597 m.

PŮVOD JMÉNA Ve starověku se latinsky nazýval *Mare Externum*, „vnější moře“. Dnešní jméno pochází od Hérodota – moře *Atlantis* bylo spojováno s bájnou Atlantidou. Až do roku 1650 se jako *Atlantské moře* označovala pouze jižní část, severní část byla známa jako *Západní moře* nebo *Severní moře*. Teprve nizozemský geograf Bernhardus Varenius (1622–1650), zakladatel fyzické geografie, ve svém spise *Geographia generalis* zavedl roku 1650 název *Atlantský oceán* v dnešním rozsahu.

DĚJINY OBJEVOVÁNÍ Mořeplavci se plavili po Atlantském oceánu od starověku, avšak teprve Vikingové své cesty podrobně zdokumentovali. Během 11. století objevili a zmapovali vody kolem Islandu, Grónska a severovýchodního pobřeží Severní Ameriky. V 15. století Portugalci objevili Azory a Madeiru a plavili se podél celého západního pobřeží Afriky.

V roce 1492 podnikl Kryštof Kolumbus (asi 1451–1506) ve španělských službách první transatlantickou plavbu. Během 16. a 17. století Evropané prozkoumali a obsadili většinu atlantického pobřeží Severní i Jižní Ameriky. V polovině 19. století poručík Matthew Maury z amerického námořnictva sestavil první oceánografickou studii o Atlantiku včetně map větrů a mořských proudů, které stanovily první lodní trasy. Švýcarský vědec Jacques Piccard (* 1922) prozkoumal vody Atlantiku v batyskafu *Trieste I*. Významných úspěchů dosáhla oceánografie od 60. let 20. století hlavně ve výzkumech Atlantiku.

Indický oceán

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA: třetí největší z pěti světových oceánů; rozhodnutí Mezinárodní hydrografické organizace (*International Hydrographic Organization*) z jara 2000 vydělit Jižní oceán jako pátý oceán ohraničilo Atlantský oceán na jihu rovnoběžkou 55° j. š. **ROZLOHA:** 68 556 000 km². **GEOGRAFICKÁ POLOHA:** mezi Afrikou, Jižním oceánem, Asií a Austrálií. **OBJEM VODY:** 282 600 000 km³ (včetně příslušné části Jižního oceánu). **POBŘEŽNÍ LINIE:** 66 526 km. **NEJVĚTŠÍ HLOUBKA:** –7 258 m – Java/Sunda Trench (Jávský/Sundský příkop), jsou uváděny i další hloubky: –7 725 m, –7 450 m. **STŘEDNÍ HLOUBKA:** 3 710 m.

PŮVOD JMÉNA Název *Indický oceán* nebo *Indické moře* se používá již od starověku pro oceán na jih od indického subkontinentu.

DĚJINY OBJEVOVÁNÍ Indové, Egypťané a Foiničané objevovali Indický oceán již mezi lety 3000 až 1000 př. n. l. Již velmi brzy byly v Indickém oceánu vybudovány dobře fungující námořní obchodní cesty, zejména do Indie. Arabští obchodníci obchodovali s východním pobřežím Afriky. Na dálkovém obchodu se podíleli i Číňané a jiné národy východní Asie.

Evropané pronikli v nové době do Indického oceánu v 16. století. Postupně byly vybudovány portugalské, nizozemské a francouzské kolonie, avšak během 19. století se Indický oceán a většina jeho ostrovů staly součástí Britského impéria. Po 2. světové válce vznikly na mnohých ostrovech nezávislé státy.

Jižní oceán (též Jižní ledový oceán, Antarktický oceán)

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA: čtvrtý největší z pěti světových oceánů. **ROZLOHA:** 20 327 000 km². **GEOGRAFICKÁ POLOHA:** antarktická oblast. **OBJEM VODY:** ? km³. **POBŘEŽNÍ LINIE:** 17 968 km. **NEJVĚTŠÍ HLOUBKA:** –7 235 m – South Sandwich Trench (Jihosandwichský příkop). **STŘEDNÍ HLOUBKA:** 3 710 m.

Dějiny Podle rozhodnutí Mezinárodní hydrografické organizace (*International Hydrographic Organization*) z jara 2000 byl z jižních částí Atlantského, Indického a Tichého oceánu vymezen pátý – Jižní oceán. Rozkládá se od pobřeží Antarktidy až k rovnoběžce 60° j. š. Podle jiného údaje se rozkládá jižně od 55° j. š. a má rozlohu 32 248 000 km². Většina Jižního oceánu je pokryta ledovým šelfem, který obklopuje Antarktidu.

Severní ledový oceán

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA: nejmenší z pěti světových oceánů. **ROZLOHA:** 14 056 000 km². **GEOGRAFICKÁ POLOHA:** rozkládá se většinou severně od severního polárního kruhu. **OBJEM VODY:** 13 700 000 km³. **POBŘEŽNÍ LINIE:** 45 389 km. **NEJVĚTŠÍ HLOUBKA:** –5 450 m – Fram Basin (Nansenova pánev). **STŘEDNÍ HLOUBKA:** 1 328 m.

PŮVOD JMÉNA Ve starší české literatuře označován jmény *Arktické moře*, *Polární moře*, *Severní moře ledové*. Jeho název je protikladem *Jižního (antarktického) moře*, tj. dnešního Jižního oceánu.

Dějiny objevování Polární výpravy měly z počátku ráz ponejvíce obchodní, hledání cesty do Indie a Číny. První známou cestu k severu podnikl kolem roku 325 př. n. l. Pytheas z Massilie, jenž došel na ostrov Thule, pravděpodobně jeden ze Shetlandských ostrovů. Kolem roku 725 n. l. se irští mniši dostali na Faerské ostrovy a Island. Kolem roku 980 objevil Erik Rudý (*Eiríkr hinn raudi*) Grónsko a jeho syn Bjarn roku 998 východní pobřeží Severní Ameriky.

V 16. století se rozvíjely objevné cesty jak směrem severozápadním k pobřeží Labradoru, tak severovýchodním, podél severních břehů Ruska. Z těchto polárníků proslul na konci 16. století zejména Nizozemec Willem Barendsz (též Barents, † 1597), který se dostal až na Novou zemi. Oběma směry, severovýchodním a severozápadním, hledal cestu do Číny i Henry Hudson († po 1611). Hlavní objevy však učinil na severním pobřeží Severní Ameriky.

Nejvýznamnější objevy byly učiněny v průběhu 19. a 20. století. Po rozptýlených cestách jednotlivých polárních badatelů bylo na konferencích v letech 1879–80 dosaženo dohody o zřizování mezinárodních polárních stanic. Pokračoval intenzivní výzkum sibiřských ostrovů, Špicberků a Grónska. Po několika nezdařených pokusech o dosažení severního pólu ohlásili splnění tohoto úkolu Frederic A. Cook (20. 4. 1908) a Američan Robert E. Peary (6. 4. 1909). Podle posledních měření ani jeden pól nedosáhl.

Světadílý

Asie

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA: největší světadíl, východní část Eurasie, rozkládá se z převážné většiny na severní polokouli. V západní části souvisí s Evropou, Suezskou šíjí je spojen s Afrikou. Od Ameriky je Asie oddělena 86 km širokým Beringovým průlivem. Hranice s Evropou probíhá přes Bajdaracký záliv Karského moře, východní úpatí Uralu, řeku Ural (někdy též řeka Emba), Kaspické moře, Kumsko-manyčskou sníženinu se-

verně od Kavkazu, Azovské moře a přes Černé moře do Středozemního moře. **ROZLOHA:** 44 603 853 km² (29,9% povrchu pevniny). **POČET OBYVATEL** (7/2008): 4 053 868 076 (60,44% světové populace). **HUSTOTA ZALIDNĚNÍ:** 89 obyv./km². **MEZIROČNÍ PŘÍRŮSTEK OBYVATEL.:** +1,62%. **NEJSEVERNĚJŠÍ BOD:** pevnina: 77°43' s. š. (mys Čeljuskina/Čeljuskiniův mys v Rusku), ostrovy: 81°16' s. š. (mys Arktičeskij, ostrov Komsomolec, Severnaja Zemlja/Severní Země). **NEJJIŽNĚJŠÍ BOD:** pevnina: 1°25' s. š. (mys Buru na Malajském poloostrově), ostrovy: 11° j. š. (ostrůvek jižně od ostrova Roti v indonéských Malých Sundách). **NEJZÁPADNĚJŠÍ BOD:** 26°03' v. d. (mys Baba v turecké Malé Asii). **NEJVÝCHODNĚJŠÍ BOD:** pevnina: 169°40' z. d. (mys Dežneva/Dežnevův mys na Čukotském poloostrově, Rusko), ostrovy: 169°02' z. d. (ostrov Ratmanova/Ratmanův ostrov, ostrov Gvozdeva/Diomed Islands v Beringově průlivu). **ČASOVÁ PÁSMÁ:** UTC+2 až UTC+12. **NEJNIŽŠÍ BOD:** –408 m n. m. – příkop Mrtvého moře, kryptodeprese: –1 286 m – dno Bajkalského jezera. **NEJVVYŠŠÍ BOD:** 8 848 m n. m. – Mount Everest/Sagārmatha/Qomolangma, podle nových měření GPS z roku 1999 byla výška Mount Everestu zpřesněna na 8 850 m. **POBŘEŽNÍ LINIE:** 69 000 km (bez pobřeží ostrovů). **PRŮMĚRNÁ NADMOŘSKÁ VÝŠKA:** 960 m n. m. **NEJVĚTŠÍ POLOOSTROVY:** Arabský (2 780 000 km²), Přední Indie (1 850 000 km²), Zadní Indie (1 450 000 km²), Malá Asie (580 000 km²). **NEJVĚTŠÍ OSTROVY:** Kalimantan (746 546 km²), Sumatra (433 800 km²), Honšú (227 414 km²), Sulawesi (179 416 km²).

PŮVOD JMÉNA Jméno je odvozeno od asyrského *asu*, „východ slunce, jasný“, původně jen název pro Lýdii v dnešní Malé Asii, protikladem je asyrské *ereb*, „západ slunce, tmavý“. Jméno *Asia* se poprvé objevuje jako název římské provincie.

Afrika

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA: druhý největší světadíl, rozkládá se z větší části na východní polokouli mezi Atlantským a Indickým oceánem, rovníkem rozdělen na dvě části, z nichž větší leží na severní polokouli. **ROZLOHA:** 30 221 532 km² (20,37% povrchu pevniny). **POČET OBYVATEL** (7/2008): 972 752 377 (14,5% světové populace). **HUSTOTA ZALIDNĚNÍ:** 2,84 obyv./km². **MEZIROČNÍ PŘÍRŮSTEK OBYVATEL.:** +2,64%. **NEJSEVERNĚJŠÍ BOD:** 37°21' s. š. (mys Rás Ben Sekka v Tunisku). **NEJJIŽNĚJŠÍ BOD:** 34°52' j. š. (Kaap Agulhas/Cape Agulhas/Střelkový mys v Jižní Africe). **NEJZÁPADNĚJŠÍ BOD:** pevnina: 17°38' z. d. (mys Pointe des Almadies v Senegal), ostrovy: 25°30' z. d. (západ ostrova Santo Antão v Kapverdských ostrovech). **NEJVÝCHODNĚJŠÍ BOD:** 51°23' v. d. (mys Raas Xaafuun/Rás Hafún v Somálsku). **ČASOVÁ PÁSMÁ:** UTC-1 až UTC+3. **NEJNIŽŠÍ BOD:** –156 m – Assalská prolákлина v Džibutsku, kryptodeprese: –700 m – dno jezera Tanganyika. **NEJVVYŠŠÍ BOD:** 5 895 m n. m. – Kilimanjaro/Kilimandžáro, vrchol Uhuru. **POBŘEŽNÍ LINIE:** 30 500 km (bez pobřeží ostrovů). **PRŮMĚRNÁ NADMOŘSKÁ VÝŠKA:** 750 m n. m. **NEJVĚTŠÍ POLOOSTROV:** Somálský (850 000 km²). **NEJVĚTŠÍ OSTROVY:** Madagaskar (587 041 km²), Sokotra (3 579 km²), Réunion (2 510 km²), Bioko (2 017 km²).

PŮVOD JMÉNA Jméno je odvozeno od berberského kmene Afrigi nebo Afridi, žijícího na území dnešního Tuniska. Latinské jméno *Africa* měla římská provincie v severní Africe na místě někdejšího Karthága.

Severní Amerika

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA: světadíl na západní polokouli na sever od rovníku mezi Tichým, Atlantským a Severním ledovým oceánem, třetí největší světadíl. **ROZLOHA:** 24 680 194 km² (16,57 % povrchu pevniny). **POČET OBYVATEL** (7/2008): 527 831 681 (7,86 % světové populace). **HUSTOTA ZALIDNĚNÍ:** 21 obyv./km². **MEZIROČNÍ PŘÍRŮSTEK OBYVATEL.:** +1,49 % (Severní a Jižní Amerika dohromady). **NEJSEVERNĚJŠÍ BOD:** pevnina: 71°50' s. š. (Cape Murchison/Murchisonův mys na poloostrově Boothia, Nunavut, Kanada), ostrovy: 83°40' s. š. (Kap Morris Jesup/mys Morrise Jesupa, Grónsko). **NEJJIŽNĚJŠÍ BOD:** 7°12' s. š. (jih poloostrova Azuero, Panama). **NEJZÁPADNĚJŠÍ BOD:** pevnina: 168°05' z. d. (Cape Prince of Wales/mys prince Waleského na aljašském poloostrově Seward), ostrovy: 172°27' v. d. (Cape Wrangell/Wrangellův mys na Aleutách, ostrov Attu). **NEJVÝCHODNĚJŠÍ BOD:** pevnina: 55°36' z. d. (Cape St. Charles, Labrador), ostrovy: 11°12' z. d. (Nordostrundingen, Grónsko). **ČASOVÁ PÁSMO:** UTC-10 až UTC. **NEJNIŽŠÍ BOD:** -86 m – proláklina Death Valley (Údolí smrti) v Kalifornii. **NEJVYŠŠÍ BOD:** 6 194 m n. m. – Mount McKinley v Alaska Range. **POBŘEŽNÍ LINIE:** 75 600 km (bez pobřeží ostrovů). **PRŮMĚRNÁ NADMOŘSKÁ VÝŠKA:** 780 m n. m. **NEJVĚTŠÍ POLOOSTROV:** Labrador-Ungava (1 320 000 km²). **NEJVĚTŠÍ OSTROVY:** Kalaallit Nunaat/Grønland/Grónsko (2 175 600 km²), Baffin Island/Baffinův ostrov (507 414 km²), Victoria Island/Viktoriin ostrov (217 274 km²), Ellesmere Island/Ellesmereův ostrov (196 221 km²)

PŮVOD JMÉNA Místo původního označení Nový svět (*Mundus Novus*) se od první poloviny 16. století začal používat název *America* podle Florentina Ameriga Vespucciho, italského mořeplavce a účastníka Kolumbových výprav na konci 15. století.

Jižní Amerika

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA: čtvrtý největší světadíl rozkládající se z větší části na jižní polokouli mezi Tichým a Atlantským oceánem. **ROZLOHA:** 17 815 321 km² (11,96 % povrchu pevniny). **POČET OBYVATEL** (7/2008): 388 622 603 (5,79 % světové populace). **HUSTOTA ZALIDNĚNÍ:** 20 obyv./km². **MEZIROČNÍ PŘÍRŮSTEK OBYVATEL.:** +1,49 % (Severní a Jižní Amerika dohromady). **NEJSEVERNĚJŠÍ BOD:** 12°27' s. š. (severně od Áirrainmaru na poloostrově Guajira, Kolumbie). **NEJJIŽNĚJŠÍ BOD:** pevnina: 53°54' j. š. (mys Froward na poloostrově Brunswick, Chile), ostrovy: 56°32' j. š. (Islas Diego Ramírez/ostrovy Diego Ramírez v Drakeově průlivu). **NEJZÁPADNĚJŠÍ BOD:** pevnina: 81°20' z. d. (Punta Pariñas/mys Pariñas v Peru), ostrovy: 92°01' z. d. (Isla Darwin v Galapágách, Chile). **NEJVÝCHODNĚJŠÍ BOD:** pevnina: 34°45' z. d. (mys Branco v Brazílii), ostrovy: 28°41' z. d. (ostrovy Trindade, Brazílie). **ČASOVÁ PÁSMO:** UTC-06 až UTC-02. **NEJNIŽŠÍ BOD:** -45 m – proláklina Salinas Grandes v Argentině. **NEJVYŠŠÍ BOD:** 6 959 m n. m. – Aconcagua v Argentině. **POBŘEŽNÍ LINIE:** 28 700 km (bez pobřeží ostrovů). **PRŮMĚRNÁ NADMOŘSKÁ VÝŠKA:** 580 m n. m. **NEJVĚTŠÍ POLOOSTROV:** Península de Valdés (3 625 km²). **NEJVĚTŠÍ OSTROVY:** Isla Grande de Tierra del Fuego/Ohňová země (71 500 km²), Ilha de Marajó (42 000 km²), Isla de Chiloé (8 394 km²).

PŮVOD JMÉNA Místo původního označení Nový svět (*Mundus Novus*) se od první poloviny 16. století začal používat název *America* podle Florentina Ameriga Vespucciho, italského mořeplavce a účastníka Kolumbových výprav na konci 15. století.

Antarktida

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA: třetí nejmenší ze světadílů, pevnina rozkládající se kolem jižního pólu v jihopolární oblasti a přilehlé ostrovy v Jižním oceánu. **ROZLOHA:** 14 245 000 km² (včetně šelfových ledovců), 13 209 000 km² (bez šelfového ledu) (8,8% povrchu pevniny). **POČET OBYVATEL:** nestálé osídlení. **ČASOVÁ PÁSMO:** oficiálně GMT, prakticky se však používají místní časová pásma. **NEJNIŽŠÍ BOD:** -2 540 m – Bentley Subglacial Trench (Bentleyův podledovcový příkop). **NEJVYŠŠÍ BOD:** 4 897 m n. m. – Vinson Massif v pohoří Ellsworth Mountains, uvádí se též 5 140 m n. m. **POBŘEŽNÍ LINIE:** 17 968 km (bez pobřeží ostrovů). **PRŮMĚRNÁ NADMOŘSKÁ VÝŠKA:** 2 280 m n. m. **NEJVĚTŠÍ POLOOSTROVY:** Antartic Peninsula/Antarktický poloostrov (asi 300 000 km²).

PŮVOD JMÉNA Název byl uměle vytvořen z řeckého *anti*, „na protilehlé straně“, a *Arktis*, tj. naproti Arktidě, naproti Severu. Název *Arktis* byl odvozen od řeckého *arktos* („medvěd“), protože Arktida, severní polární oblast, leží pod souhvězdím Velkého medvěda.

Evropa

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA: druhý nejmenší ze světadílů, západní část Eurasie, *de facto* subkontinent. Hranice s Asií probíhá přes Bajdaracký záliv Karského moře, východní úpatí Uralu, řeku Ural (někdy též řeka Emba), Kaspické moře, Kumsko-manyčskou sníženinu severně od Kavkazu, Azovské moře a přes Černé moře do Středozemního moře. Na severu, západě a jihu je hranice přirozená mořská. **ROZLOHA:** 9 908 543 km² (6,65% povrchu pevniny). **POČET OBYVATEL** (7/2008): 731 682 934 (10,91% světové populace). **HUSTOTA ZALIDNĚNÍ:** 73 obyv./km². **MEZIROČNÍ PŘÍRŮSTEK OBYVATEL:** -0,1%. **NEJSEVERNĚJŠÍ BOD:** pevnina: 71°08' s. š. (mys Nordkinn v Norsku), ostrovy: 81°51' s. š. (mys Filgeli, Ostrov Rudol'fa/Rudolfův ostrov, Zemlja Franca-Iosifa/Země Františka Josefa, Rusko). **NEJJIŽNĚJŠÍ BOD:** pevnina: 35°59' s. š. (mys Marroqui ve Španělsku), ostrovy: 34°48' s. š. (ostrov Gávdhos/Gaudos u jižního pobřeží Kréty). **NEJZÁPADNĚJŠÍ BOD:** pevnina: 9°29' z. d. (mys Roca v Portugalsku), ostrovy: 10°39' z. d. (ostrůvek Tearaght, Blasket Islands, u západního pobřeží Irska). **NEJVÝCHODNĚJŠÍ BOD:** 67°20' v. d. (východní úpatí polárního Uralu). **ČASOVÉ PÁSMO:** UTC až UTC+05. **NEJNIŽŠÍ BOD:** -26 m – Kaspíj Maňy Oypaty (Kaspická sníženina). **NEJVYŠŠÍ BOD:** 4 810 m n. m. – Mont Blanc/Monte Bianco. **POBŘEŽNÍ LINIE:** 37 900 km (bez pobřeží ostrovů). **PRŮMĚRNÁ NADMOŘSKÁ VÝŠKA:** 290 m n. m. **NEJVĚTŠÍ POLOOSTROVY:** Skandinávský (762 500 km²), Pyrenejský (581 000 km²), Balkánský (496 700 km²), Apeninský (251 000 km²). **NEJVĚTŠÍ OSTROVY:** Great Britain/Velká Británie (216 325 km²), Ísland/Island (102 829 km²), Éire/Ireland/Irsko (83 849 km²), Severnjy Ostrov/Severní ostrov v Nové Zemi (48 905 km²).

PŮVOD JMÉNA Jméno je různě vysvětlováno – podle jednoho názoru má svůj původ v asyrském *ereb* nebo *irib* a znamená „západ slunce, tmavý“, původně označení pro západní Řecko, později snad odtud vzniklo jméno Evropa. Protikladem je *asu*, „východ slunce, jasný“. Jméno *ereb* přijali i Foiničané. U Hérodoty (4,45) se však jméno Evropy odvozuje od jména královské foinické dcery Európy, již prý Zeus, láskou roznícen, na svých bedrech unesl přes moře na Krétu.

Austrálie a Oceánie

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA: nejmenší světadíl, ležící na jižní polokouli po obou stranách obratníku Kozoroha mezi Tichým a Indickým oceánem. Kontinentální Austrálie je podle definice OSN součástí ostrovního světa Oceánie. Ta se dělí na tři velké ostrovní skupiny: Melanésii, Mikronésii a Polynésii. **ROZLOHA:** 8 504 192 km² (5,73 % povrchu pevniny). **POČET OBYVATEL** (7/2008): 34 375 093 (0,512 % světové populace). **HUSTOTA ZALIDNĚNÍ:** 4 obyv./km². **MEZIROČNÍ PŘÍRŮSTEK OBYVATEL.:** +1,32 %. **NEJSEVERNĚJŠÍ BOD:** Austrálie – pevnina: 10°41' j. š. (Cape York/Yorský mys, Queensland), ostrovy: 9°11' j. š. (ostrov Mata Kawa), Oceánie: 28°25' s. š. (Sand Islet, Midwayské ostrovy). **NEJJIŽNĚJŠÍ BOD:** Austrálie – pevnina: 39°07' j. š. (South East Point, Wilson's Promontory, Victoria), ostrovy: 43°39' j. š. (South East Cape/Jihovýchodní mys v Tasmánii), Oceánie: 52°30' j. š. (ostrov Campbell jižně od Nového Zélandu). **NEJZÁPADNĚJŠÍ BOD:** Austrálie: 113°09' v. d. (Steep Point/Přímý mys, Západní Austrálie), Oceánie: 129°43' v. d. (západ ostrova Misool v Indonésii). **NEJVÝCHODNĚJŠÍ BOD:** Austrálie: 153°39' v. d. (Cape Byron/Byronův mys, Nový Jižní Wales), Oceánie: 105°17' z. d. (východní část ostrovů Sala y Gómez). **ČASOVÉ PÁSMO:** Austrálie: UTC+8 až UTC+10, Oceánie: UTC+8 až UTC-6. **NEJNIŽŠÍ BOD:** –16 m – prolákлина Lake Eyre (Eyreovo jezero) v Jižní Austrálii. **NEJVYŠŠÍ BOD:** Austrálie: 2 228 m n. m. – Mt. Kosciusko, Oceánie: 5 030 m n. m. – Puncak Jaya, ostrov Nová Guinea v Indonésii. **NEJHLUBŠÍ MOŘSKÝ PŘÍKOP:** –11 033 m – Mariana Trench (Marianský příkop) v Tichém oceánu, východně od Guam; batyskafem Trieste v roce 1960 dosažena hloubka –10 924 m. **POBŘEŽNÍ LINIE:** 25 760 km (Austrálie, bez pobřeží ostrovů). **PRŮMĚRNÁ NADMOŘSKÁ VÝŠKA:** 200–500 m n. m. **NEJVĚTŠÍ POLOOSTROVY:** Arnhem Land/Arnhemská země (243 000 km²), Cape York Peninsula/Yorský poloostrov (210 000 km²). **NEJVĚTŠÍ OSTROVY:** New Guinea/Irian/Nová Guinea (785 000 km²), South Island/Jižní ostrov Nového Zélandu (150 461 km²), North Island/Severní ostrov Nového Zélandu (114 668 km²), Tasmánie/Tasmánie (64 408 km²).

PŮVOD JMÉNA Jméno Austrálie pochází z latinského *australis* („jižní“). Představy o „neznámé jižní zemi“ (*Terra australis incognita*) se tradovaly v evropských geografických představách od Ptolemaia až do počátků novověku. Dnešní název poprvé v literatuře uvedl francouzský historik Charles Debrosses v roce 1756. Původ jména Oceánie je evidentní, základem jmen Melanésie, Mikronésie, Polynésie je řecké slovo *nésos* („ostrov“), první část názvu je z řeckých slov *melas* („černý, tmavý“), *mikros* („malý, drobný“) a *polys* („mnohý, četný“).

Nadnárodní organizace, sdružení a hnutí

Organizace spojených národů (OSN)

(United Nations, UN, též United Nations Organization, UNO)

Největší mezinárodní organizace na světě, založená 26. června 1945 na konferenci v San Francisku (USA) na základě přijetí Charty OSN (vstoupila v platnost 24. 10. 1945) 50 států včetně Československa. Nahradila Společnost národů, která jako garant kolektivní bezpečnosti a mírového řešení konfliktů neobstála. Cílem OSN je zachování mezinárodního míru a bezpečnosti a zajištění mezinárodní spolupráce. Členství v OSN je založeno na principu suverénní rovnosti, státy mají svá zastoupení, tzv. stálé mise, zejména v hlavním sídle OSN New Yorku, ale také v Ženevě, ve Vídni aj. Každý členský stát má své zastupce ve Valném shromáždění (nejvýše pět) a disponuje jedním stejně platným hlasem. Výkonným orgánem je Rada bezpečnosti OSN, jíž přísluší základní odpovědnost za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, její rezoluce jsou právně závazné. Dalšími hlavními orgány OSN jsou Hospodářská a sociální rada, Mezinárodní soudní dvůr a Sekretariát, v jehož čele stojí generální tajemník. OSN má řadu odborných organizací (Mezinárodní měnový fond, Světovou zdravotnickou organizaci aj.). Organizace nyní zahrnuje téměř všechny nezávislé státy světa.

ČLENOVÉ (192, * zakládající členové, 1945): Afghánistán, Albánie, Alžírsko, Andorra, Angola, Antigua a Barbuda, Argentina*, Arménie, Austrálie*, Ázerbájdžán, Bahamy, Bahrajn, Bangladéš, Barbados, Belgie*, Belize, Bělorusko*, Benin, Bhútán, Bolívie*, Bosna a Hercegovina, Botswana, Brazílie*, Brunej, Bulharsko, Burkina Faso, Burundi, Côte d'Ivoire, Čad, Černá Hora, Česká republika, Čína (ČLR), Dánsko*, Dominika, Dominikánská republika*, Džibutsko, Egypt*, Ekvádor*, Eritrea, Estonsko, Etiopie*, Fidži, Filipíny*, Finsko, Francie*, Gabon, Gambie, Ghana, Grenada, Gruzie, Guatemala*, Guinea, Guinea-Bissau, Guyana, Haiti*, Honduras*, Chile*, Chorvatsko, Indie*, Indonésie, Irák*, Írán*, Irsko, Island, Itálie, Izrael, Jamajka, Japonsko, Jemen, Jižní Afrika*, Jordánsko, Kambodža, Kamerun, Kanada*, Kapverdy, Katar, Kazachstán, Keňa, Kiribati, Kolumbie*, Komory, Kongo (Konžská demokratická republika), Kongo (Konžská republika), Korea (KLDR), Korea (Korejská republika), Kostarika*, Kuba*, Kuvajt, Kypr, Kyrgyzstán, Laos, Lesotho, Libanon*, Libérie*, Libye, Lichtenštejnsko, Litva, Lotyšsko, Lucembursko*, Madagaskar, Maďarsko, Makedonie, Malajsie, Malawi, Maledivy, Mali, Malta, Maroko, Marshallovy ostrovy, Mauricius, Mauritánie, Mexiko*, Mikronésie, Moldavsko, Monako, Mongolsko, Mosambik, Myanmar, Namibie, Nauru, Německo, Nepál, Niger, Nigérie, Nikaragua*, Nizozemsko*, Norsko*, Nový Zéland*, Omán, Pákistán, Palau, Panama*, Papua-Nová Guinea, Paraguay*, Peru*, Polsko*, Portugalsko, Rakousko, Rovnicková Guinea, Rumunsko, Rusko, Rwanda, Řecko*, Salvador*, Samoa, San Marino, Saúdská Arábie*, Senegal, Seychely, Sierra Leone, Singapur, Slovensko,

Slovinsko, Somálsko, Spojené arabské emiráty, Spojené království*, Spojené státy americké*, Srbsko, Středoafriická republika, Súdán, Surinam, Svatá Lucie, Svatý Kryštof a Nevis, Svatý Tomáš a Princův ostrov, Svatý Vincenc a Grenadiny, Svazijsko, Sýrie*, Šalomounovy ostrovy, Španělsko, Šrí Lanka, Švédsko, Švýcarsko, Tádžikistán, Tanzanie, Thajsko, Timor-Leste (Východní Timor), Togo, Tonga, Trinidad a Tobago, Tunisko, Turecko*, Turkmenistán, Tuvalu, Uganda, Ukrajina*, Uruguay*, Uzbekistán, Vanuatu, Venezuela*, Vietnam, Zambie, Zimbabwe.

POZOROVATELÉ: Americká Samoa, Palestina, Řád maltézských rytířů, Vatikán, mezivládní organizace.

SÍDLO: New York

NEJVYŠŠÍ PŘEDSTAVITEL (generální tajemník): od 1. 1. 2007 Pan Ki-mun (Ban Gimun) (Jižní Korea) (* 13. 6. 1944)

Společenství národů

(The Commonwealth)

Sdružuje politické entity, které jsou symbolicky nebo reálně loajální Britské koruně. Zahnuje 53 nezávislých států a několik dependencí. Volné společenství Spojeného království a nezávislých zemí, které pojí společná minulost součásti bývalého britského impéria a jediný formální závazek, že uznávají britského panovníka za hlavu a symbol Společenství. Základ Společenství národů byl položen Westminsterským statutem 31. prosince 1931, který umožnil přeměnu dosavadního Britského impéria (*British Empire*) na Britské společenství národů (*British Commonwealth of Nations*). Zakládajícími členy byla tehdejší nezávislá dominia, britský panovník zůstával oficiální hlavou těchto států. Vztah k Britské koruně byl dořešen v roce 1949, kdy byl název změněn na Společenství národů, členské státy mohou svobodně volit i formu státního zřízení.

ZAKLÁDAJÍCÍ ČLENOVÉ (31. 12. 1931): Austrálie, Irský svobodný stát (do roku 1949), Kanada, Newfoundland (do roku 1948, součást Kanady), Nový Zéland, Jihoafrická unie (do roku 1961), Spojené království.

STÁTY S BRITSKOU KRÁLOVNOU JAKO HLAVOU STÁTŮ: Spojené království (1931), Antigua a Barbuda (1981), Austrálie (1931), Bahamy (1973), Barbados (1966), Belize (1981), (1974), Jamajka (1962), Kanada (1931), Grenada (1974), Nový Zéland (1931), Papua-Nová Guinea (1975), Svatá Lucie (1979), Svatý Kryštof a Nevis (1983), Svatý Vincenc a Grenadiny (1979), Šalomounovy ostrovy (1978), Tuvalu (1978, zvláštní člen do 1. 9. 2000).

STÁTY S VLASTNÍ HLAVOU STÁTŮ: Bangladéš (1972), Botswana (1966), Brunej (1984), Dominika (1978), Fidži (1970–1987, od 1997), Gambie (1965), Ghana (1957), Guyana (1966), Indie (1947), Jižní Afrika (1931–1961, od 1994), Kamerun (1995), Keňa (1963), Kiribati (1979), Kypr (1961), Lesotho (1966), Malawi (1964), Malajsie (1957), Maledivy (1982, zvláštní člen do června 1985), Malta (1964), Mauricius (1968), Mosambik (1995), Namibie (1990), Nauru (1968, zvláštní člen do 1. 5. 1999), Nigérie (1960–1995, od 1999), Pákistán (1947–1972, 1989–1999), Samoa (1970), Seychely (1976), Sierra Leone (1961), Singapur

(1965), Svazijsko (1968), Šrí Lanka (1948), Tanzanie (1961), Tonga (1970), Trinidad a Tobago (1962), Uganda (1962), Vanuatu (1980), Zambie (1964), Zimbabwe (1980; 19. 3. 2002 pozastavena činnost).

SÍDLO: Londýn

NEJVYŠŠÍ PŘEDSTAVITEL (generální tajemník): od 1. 4. 2008 Kamalesh Sharma (Indie) (* 30. 9. 1941)

Africká unie

(African Union, AU)

Africká unie je zatím největším projektem africké integrace. Po několika desetiletích čtených, avšak bezvýsledných snah o africkou integraci vznikla organizace inspirovaná úspěšným integračním modelem Evropské unie, reagující na současné potřeby Afriky. V 60. letech 20. století došlo mezi novými africkými státy k ustavení několika multilaterálních organizací s různým zaměřením. Jednou z nich byla i Organizace africké jednoty (OAJ) založená 32 státy v roce 1963 v etiopské Addis Abebě. Na základě Akčního plánu z Lagosu z roku 1980 se v 80. letech začalo budovat Africké hospodářské společenství. Vrcholná schůzka představitelů OAJ v Abuje v roce 1991 určila cíl je vytvořit do roku 2000. 9. září 1999 bylo Sirtskou deklarací rozhodnuto o vytvoření Africké unie. Ustavující smlouva byla přijata v Lomé v roce 2000, Lusacký summit v roce 2001 určil časový plán vzniku Africké unie. V roce 2002 se v jihoafrickém Durbanu konalo první zasedání hlav států Africké unie, tím byla činnost nové organizace oficiálně zahájena. Současná Africká unie má 53 členů. Jediným africkým státem stojícím mimo je Maroko, které AU bojkotuje v souvislosti s okupací Západní Sahary (Saharské demokratické arabské republiky).

ČLENOVÉ (53): Alžírsko, Angola, Benin, Botswana, Burundi, Burkina Faso, Čad, Demokratická republika Kongo, Džibutsko, Egypt, Eritrea, Etiopie, Gabon, Gambie, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Jihoafrická republika, Kamerun, Keňa, Komory, Kapverdy, Kongo, Lesotho, Libérie, Libye, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauritánie, Mauricius, Mosambik, Namibie, Niger, Nigérie, Pobřeží slonoviny, Rovnicková Guinea, Rwanda, Senegal, Seychely, Sierra Leone, Somálsko, Středoafriká republika, Súdán, Svatý Tomáš a Princův ostrov, Svazijsko, Tanzanie, Togo, Tunisko, Uganda, Zambie, Západní Sahara, Zimbabwe.

SÍDLO: Addis Abeba

NEJVYŠŠÍ PŘEDSTAVITEL (PŘEDSEDA): od 31. 1. 2008 Jakaya Mrisho Kikwete (Tanzanie) (* 7. 10. 1950)

Evropská unie

viz text dále (s. 227–231)